

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات لایحه:

دوره یازدهم - سال سوم

شماره ثبت:

۵۲۵

شماره چاپ:

—

تاریخ چاپ:

—

مشخصات گزارش:

تهیه و تدوین:

محمد آدمی

ناظر علمی:

احمد حکیم جوادی

شماره مسلسل:

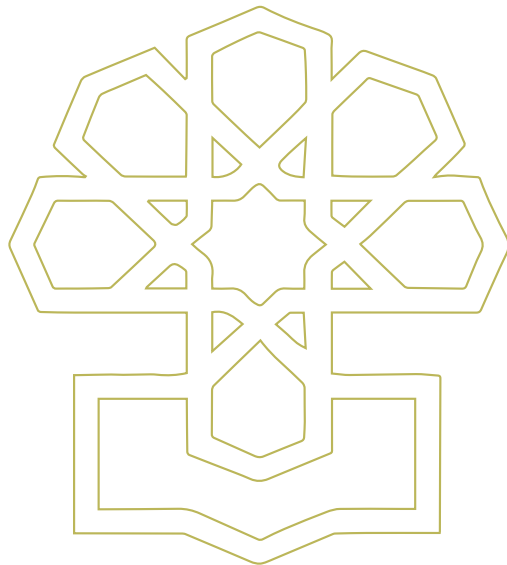
۲۴۰۱۸۲۰۲-۲

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۱۰/۴

دفتر مطالعات حقوقی

اظهار نظر کارشناسی درباره:

لایحه تصویب اصلاحات ضمایم کنوانسیون بین‌المللی

جلوگیری از آلودگی دریا ناشی از کشتی‌ها ۱۹۷۳

(ماریل ۷۸/۱۹۷۳)

(اعاده شده از شورای نگهبان)

مقدمه

لایحه تصویب اصلاحات ضمایم کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی دریا ناشی از کشتی‌ها ۱۹۷۳ (ماریل ۷۸/۱۹۷۳) که در تاریخ ۱۴۰۰/۲/۲۷ در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شده بود در تاریخ ۱۴۰۱/۵/۴ بعد از بررسی در کمیسیون‌های تخصصی جهت اتخاذ تصمیم در صحن مطرح گردید و به تصویب رسید. این مصوبه جهت طی ادامه فرآیند قانونی به شورای محترم نگهبان تقدیم شد. شورای نگهبان نیز پس از یک نوبت استمهال این مصوبه را در جلسه مورخ ۱۴۰۱/۵/۲۶ مورد بررسی و ارزیابی قرار داد. شورای محترم نگهبان در نهایت در نظریه خود راجع به این مصوبه اعلام داشت که برخی از مفاد مصوبه مذکور دارای مغایرت با شرع و قانون اساسی است. در ادامه نظر شورای محترم نگهبان مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بررسی نظرات شورای محترم نگهبان

نظر شورای نگهبان در خصوص مصوبه مجلس در خصوص لایحه تصویب اصلاحات ضوابط کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی دریاناشی از کشتی‌ها ۱۹۷۳ (مارچ ۱۹۷۳/۷۸) مشتمل بر چهار بند است. در ادامه هر یک از این بندها به صورت مستقل مورد بررسی قرار گرفته است.

الف) بند اول

«۱- اطلاق مقرره‌های ۱۷ و ۳۶ ضمیمه اول مارچ (مقررات جلوگیری از آلودگی ناشی از نفت) و مقرره ۱۰ ضمیمه پنجم مارچ (مقررات جلوگیری از آلودگی ناشی از زباله کشتی‌ها) نسبت به مواردی که مخالف منافع ملی و مصالح عمومی جامعه است، مغایر شرع و بند «۵» اصل سوم قانون اساسی شناخته شد.»

مقرره ۱۷ ضمیمه اول مقرر می‌دارد: «دفتر ثبت نفت، چه به صورت بخشی از دفتر ثبت رسمی کشتی، یا به عنوان دفتر ثبت الکترونیک که باید با توجه دستورالعمل تدوین شده توسط سازمان مورد تأیید مرجع دریایی ذی ربط قرار بگیرد، یا به هر صورت دیگر، باید با قالب مندرج در پیوست سوم این ضمیمه مطابقت داشته باشد.»

مقرره ۳۶ ضمیمه اول مقرر می‌دارد: «بخش دوم دفتر ثبت نفت، چه به صورت بخشی از دفتر ثبت رسمی کشتی یا به عنوان دفتر ثبت الکترونیک که باید با توجه به دستورالعمل تدوین شده توسط سازمان مورد تأیید مرجع دریایی ذی ربط قرار بگیرد، یا به هر صورت دیگر، باید با قالب مندرج در پیوست سوم این ضمیمه مطابقت داشته باشد.»

مقرره ۱۰ ضمیمه پنجم مقرر می‌دارد: «دفتر ثبت زباله، چه به صورت بخشی از دفتر ثبت نفت، چه به صورت بخشی از دفتر ثبت رسمی کشتی یا به عنوان دفتر ثبت الکترونیک که باید با توجه به دستورالعمل تدوین شده توسط سازمان مورد تأیید مرجع دریایی ذی ربط قرار بگیرد، یا به هر صورت دیگر، باید با قالب مندرج در پیوست دوم این ضمیمه مطابقت داشته باشد.»

برای تبیین آنچه در این سه بند آمده است باید عنوان نمود که هدف از کنوانسیون مارچ مقابل با آلودگی ناشی از کشتی‌هاست که در هر یک از ضوابط آن به یکی از انواع آلودگی اشاره شده است. برای آنکه مشخص گردد که کشتی با پسماندها و سایر منابع آلودگی خود چه کرده است، تمام سوابق مربوط به آنها باید در کشتی به ثبت برسد و این مستندات در کشتی نگاه داشته شود تا در صورت مطالبه مقامات بندری در راستای کنترل آنها، ارائه گردند. این مستندات می‌تواند به صورت کتبی یا الکترونیکی در کشتی ثبت شده و نگهداری شوند.

کشورها برای اینکه مفاد و شکل دفاتر مربوط - چه فیزیکی چه الکترونیکی - را تعیین نمایند یا خود از طریق مراجع ذی صلاح دولتی به این عمل مبادرت می‌نمایند یا اینکه این اقدام را از سوی سازمان‌هایی که قبلاً آنها را به رسمیت شناخته‌اند و صلاحیت آنها را تأیید نموده‌اند عمل می‌کنند. تمام سه بند فوق در راستای تبیین همین موضوع است. منتهی در هر سه بند اشاره شده است که در تهیه مفاد این اقدام باید از آنچه در پیوست‌های مرتبط هر یک از ضمیمه‌های مذکور آمده است تبعیت شود. به عبارت دیگر یعنی بخشی از این مفاد براساس، اصلاحیه‌های ارائه شده در قالب لایحه، تدقیق و تعیین شده است.

سازمان‌های به رسمیت شناخته شده توسط خود دولت‌ها انتخاب می‌شوند از این رو اگر منظور از اطلاق مورد نظر شورای نگهبان در این بند از ایرادات ناظر بر این سازمان‌ها باشد، باید گفت به نظر می‌رسد آنها منتخب خود کشور هستند و دستورالعمل‌های آنها نیز با مرجع دولتی ذی صلاح دریایی کشور، ردوبدل شده و تحت نظارت آنها خواهد بود.

ب) بند دوم

«۲- اطلاق بند «۱۵» اصلاحات ضمیمه ششم مارچ (سامانه جمع‌آوری داده برای مصرف سوخت کشتی‌ها) قطعنامه (۷۰) ۲۷۸، موضوع افزودن مقرره ۲۲ الف به این ضمیمه، از جمله اجزای ۳، ۴، ۵ و ۸ آن، نسبت به مواردی که مخالف منافع ملی و مصالح عمومی جامعه است، مغایر شرع و بند «۵» اصل سوم قانون اساسی شناخته شد.»

■ بند «۱۵» اصلاحات ضمیمه ششم در خصوص افزودن مقرره ۲۲ الف در اجزای ۳، ۴، ۵ و ۸ مقرر می‌دارد: «۳. بجز در موارد مندرج در بندهای ۴، ۵ یا ۶ این مقرره، کشتی باید مقدار تجمیع شده هر داده مندرج در پیوست نهم این ضمیمه را ظرف سه ماه پس از پایان هر سال تقویمی از طریق ارتباط الکترونیکی با استفاده از قالب استاندارد ذی که توسط سازمان تدوین خواهد شد، به مرجع خود یا هر سازمانی که به طور مقتضی توسط آن مجاز می‌باشد گزارش نماید.»

۴. در صورت انتقال کشتی از یک مرجع به دیگری، کشتی باید در تاریخ تکمیل این انتقال یا اولین فرصت ممکن پس از

آن، داده‌های تجمیع شده مندرج در پیوست نهم این ضمیمه را برای آن مدت از همان سال تقویمی که به مرجع پیشین مربوط می‌شود، به آن مرجع یا هر سازمانی که به‌طور مقتضی توسط آن مجاز می‌باشد و بنا به درخواست قبلی آن مرجع، داده‌های تجمیع نشده را گزارش نماید.

۵. در صورت تغییر از یک شرکت به دیگری، کشتی باید در تاریخ تکمیل این تغییر یا اولین فرصت ممکن پس از آن، داده‌های تجمیع شده مندرج در پیوست نهم این ضمیمه را برای آن مدت از همان سال تقویمی که به شرکت مربوط می‌شود، به مرجع خود یا هر سازمانی که به‌طور مقتضی توسط آن مجاز می‌باشد و بنا به درخواست مرجع خود، داده‌های تجمیع نشده را گزارش نماید.

۶. بجز در موارد مندرج در بندهای ۴، ۵ یا ۶ این مقرر، داده‌های تجمیع نشده‌ای که مبنای داده‌های گزارش شده مذکور در پیوست نهم این ضمیمه برای سال تقویمی پیشین است، باید به مدت حداقل ۱۲ ماه پس از خاتمه آن سال تقویمی به آسانی قابل دسترسی و در صورت درخواست در دسترس مرجع قرار گیرند.

همان‌طور که در توضیحات ذیل بند «۱» فوق عنوان شد، این سازمان یا نهاد تعیین شده توسط مرجع دریایی است و در واقع به نمایندگی از آن اقدام می‌کند و ممکن است به صلاحدید مرجع دریایی کشورها تغییر کند. از این جهت به‌نظر می‌رسد این مراجع تحت نظر مراجع دولتی اقدام می‌نمایند.

حال، با عنایت به ایرادات مطرح شده توسط شورای محترم نگهبان به‌عنوان مرجع قانونی تشخیص مصوبات مجلس شورای اسلامی با قانون اساسی و شرع مقدس اسلام و در صورت بقای شورای محترم نگهبان بر نظرات خود در بندهای اول و دوم و در صورت صلاحدید نمایندگان مجلس شورای اسلامی بر تصویب لایحه کنونی، مجلس شورای اسلامی می‌تواند از اختیارات قانونی خود مبنی بر اصرار بر تصویب استفاده نماید.

ج) بند سوم

«۳- استفاده از واژه‌های غیرفارسی «کنترل»، «پروتکل»، «کنوانسیون»، «پلاکارد» و «پلیمر» در بخش‌های مختلف مصوبه، مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی شناخته شد.»

در راستای رفع ایراد می‌توان واژه‌های زیر را به‌عنوان پیشنهاد و در جهت رعایت اصل پانزدهم قانون اساسی، استفاده نمود:

- «کنترل»: «پایش/نظارت»
- «پروتکل»: «سند الحاقی»
- «کنوانسیون»: «معاهده»
- «پلاکارد»: «نقش آگهی»
- «پلیمر»: «بسیار».

د) بند چهارم

«۴- در عنوان مصوبه، در ماده واحده و در بخش‌های مختلف قطعنامه‌های مذکور، درج تاریخ اصلی تصویب مصوبه به‌صورت میلادی، مغایر اصل ۱۷ قانون اساسی شناخته شد.»

بر اساس اصل هفدهم قانون اساسی، مبدأ تاریخ رسمی کشور، هجرت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) است و تاریخ هجری شمسی و هجری قمری هر دو معتبر است اما مبنای کار ادارات دولتی هجری شمسی است. بنابراین پیشنهاد می‌شود در جهت رعایت اصل ۱۷ قانون اساسی، در تمامی مواردی که تاریخ اصلی تصویب به‌صورت میلادی ذکر شده است بر اساس تاریخ هجری شمسی بیان گردد و به‌علت دقت در استناد دهی ذکر تاریخ میلادی در حاشیه بیان تاریخ شمسی نیز انجام پذیرد.

براساس آنچه گذشت:

۱ در خصوص بندهای اول و دوم از ایرادات شورای محترم نگهبان می‌توان بیان داشت: **اولاً** مراجع یا سازمان‌های مندرج در تمام آن بندها از سوی نهادهای دولتی مربوط، اقدام می‌کنند و صلاحیت آنها قبلاً توسط مراجع دولتی ارزیابی و تأیید می‌شود و **ثانیاً** با عنایت به ایرادات مطرح شده توسط شورای محترم نگهبان به‌عنوان مرجع قانونی تشخیص مصوبات مجلس شورای اسلامی با قانون اساسی و شرع مقدس اسلام و در صورت بقای شورای محترم نگهبان بر نظرات خود در بندهای اول و دوم و در صورت صلاحدید نمایندگان مجلس شورای اسلامی بر تصویب لایحه کنونی، مجلس شورای اسلامی می‌تواند از اختیارات قانونی خود مبنی بر اصرار بر تصویب استفاده نماید.

۲ در خصوص بند سوم از ایرادات شورای محترم نگهبان با موضوع ممنوعیت استفاده از واژه‌های غیرفارسی، عنوان شد که می‌توان با موارد پیشنهاد شده، ایراد شورای محترم نگهبان را در خصوص نقض اصل پانزدهم قانون اساسی مرتفع نمود.

۳ در خصوص بند چهارم ایرادات شورای محترم نگهبان مبنی بر ممنوعیت استفاده از تاریخ میلادی برای بیان تاریخ اصلی تصویب مصوبه، پیشنهاد می‌شود در جهت رعایت اصل هفدهم قانون اساسی، در تمامی مواردی که تاریخ اصلی تصویب به‌صورت میلادی ذکر شده است براساس تاریخ هجری شمسی بیان گردد و به‌علت دقت در استناددهی ذکر تاریخ میلادی در حاشیه بیان تاریخ شمسی نیز انجام پذیرد.